

Հ Ն Չ Ա Կ

ՀԱՆԴԷՍ ՏԱՍՆՈՐԵԱՅ

Գ. ՏԱՐԻ

ԼԱՏՈՐ Ե.

1887 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 20

ԹԻԲ 4

ԱԶԳԱՅԻՆ

— 0 —

ԿԸ ՏԱՆԻՆ ԿՈՐ . . .

Լցաւ ականջնիս այն գաւառներէ հասած բօթերով,
ոյք հրդեհ, աւերմունք, նժդեհութիւն, երաշտութիւն,
աղքատութիւն, սով և այլն տխուր իրողութիւններ գու-
ժեցին: Արդարեւ ասոնք ամեն ատեն, ամէն ուրեք եղած
են և կը լինին, և Հայ ազգն քանիցս այդ փորձութեանց
մէջէն անցած է, նիւթականի և բարոյականի այնպիսի կո-
րուստներով, որ Ազգ. պատմութեան էջերը սեւ սգանշա-
նով թողած են յաւանդութեան. բայց նաև յայդմ իսկնը-
շանակելի փառաւոր առաքինութիւն մ'ալ թողած կը գըտ-
նենք անդ, այն է թէ նմանօրինակ սև պարագայից մէջ
մեծը փոքրին, զօրաւորը տկարին յօգնութեան փութացեր
է ջանիւք այն առաքինազարդ հովուին որ իւր գլուխն
ունեցեր է, որ իւր հօտին ձախողութեան ներկայ գըտ-

նուեր և օրինակելի անձնութեամբ զրգուեր է զնոսա ի նպատտ և յօգնութիւն . այս է ահա եկեղեցականի մը ուխտն — պարտքը — , իսկ այն որ այս պարտաւորութեանը մէջ կ'անփութանայ, վա՛յ իրեն . . . :

Հայոց ճակատագիրն է թերևս որ Հիգբայի գլխուն նման քանին կտրեն նոր մը կը բարձրանայ առաւել սպառնալից, աւելի լափիչ, զի ահա վերև դուռած դուժերուն վրայ կրօնափոխութիւն մ'ալ դոյացաւ : Հրդեհի դէմ հանգանակութիւն ազադակուեցաւ, որպէս զի աւերմանց քիչ չառ դարման տարուի, նժդեհութեան դէմ, տարիներէ ի վեր սորա պատճառած սղեռալի հետեանքն և տնոր կարելի ու հաւանական միջոցները ճարուեցան, երաշտութեան, սովու և աղքատութեան դէմ հանգանակութեամբ և արմտեաց առաքմամբ կարելի օգնութիւն մը գործադրուեցաւ, և դոհութիւն Աստուծոյ, շնորհիւ Կայսերական կառավարութեան առատագութ խնամածութեան և բարեգութ ազգայնոց յայտ մը մուծաւ սրտերնիս, բայց անհավիւ մնալնէն կամաց կամաց կրօնափոխութեան գիմել պատրաստուող ազգայնոց մասին ի՞նչ հարկ տեսուած է ի կիր արկանել, զի առ այս ոչ հանգանակութիւնն կարող է օգնութեան հասնիլ և ոչ անհատական օժանդակութիւնը:

Ազգային իշխանութիւնն, որ կեդրոնական դրութեամբ կազմուած է, (ազէկ սր ապակեդրոնացումը հիմ չի բռնեց . . .) իւր ընդ իշխանութեամբ եղած առաջնորդական հեռաւոր թեմերէն մերթ ընդ մերթ կը լսէ այդ վիթխարի բաւը:

Էր զարհուրինք, Էր շփոթինք, սա ոչ այլ ինչ է, բայց եթէ Տունս անդէր խողովի, դուռը քայ, և զաւաի գողան . . . կամ փողջը քայայ, ֆես քլիէս քարէն . . . ահա էրկու ամենապարզ այլ ամենիրական պարզութիւնը :

Մեր ազգային վիճակաց մէջ կա՞յ արդեօք հաս մը որու վրայ եպիսկոպոս մը ձեռնադրուած չըլլայ, (արդեօք անհովիւ վայրերն զո՞ւրկ են իրենց վրայ եպիսկոպոս մը ձեռնադրեալ ըլլալէ) եթէ կայ, մենք աստ ի մայրաքաղաքիս այնչափ պարագն սպասողներ ունինք, որոց պարտքն է երթալ ի դուխ իրենց հօտին, որոյ համար եպիսկոպոս ձեռնադրեալ են և ոչ թէ Պօլսոյ վրայ:

«Հովիւ քաջ զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց» կըսէ Ս. Գիրքը. ուրեմն իրենց այս սրբազան կոչման անձնապաշտութեամբ հակառակոյ ոմանց բժախնդրութիւններուն ականջ կախելու չէ՛, յիշեցնելու է անոնց թէ ուխտած են իբր հովիւ քաջ իրենց յանձնուած հօտին համար կեանքերնին իսկ զոհել, ուստի երթալիք տեղերնուն օդը, ջուրը և հացը հիմա նկատողութեան չեն կրնար առնուլ, այլ ժամանակին, այսինքն այն վիճակներուն վրայ եպիսկոպոս ձեռնադրուելէ առաջ թող մտածէին: Ասոնք կուղեն որ «Հովիւ քաջ զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց» ին վրայ յաւելցնել «եթէ սակայն զհանգիստ մարմնայ իւրոյ դտանէ» ըսաց այս ալ չըլլալի՛ք բան է . . .

Արդ, այսպիսիներն անչարժ և անգործ հոս վար դնելն, յօգնութեան չի փութացնելն գատապարտելի թուլութիւն մ'է. եթէ առ այդ կայ խոչնդատ մը, այդչափ վե՞ր է մեր այնչափ ժողովներու կարողութենէն, եթէ է՝ թող սա ևս իբր կենսական և անսպառելի խնդիր լինի և աւելի ձեռնհասներու այն է երեսփոխանական կամ խառն համագումարի ժողովոց գրուի ի պատշաճ տնօրէնութիւն, զի ԿԸ ՏԱՆԻՆ ԿՈՐ . . . :

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ

ՀԱՇՈՒԱԳԵՏ ՀՐԷԱՅ ՄԸ

Անցեալ երկուշաբթի առաւօտ ի Գ . . . դիւղն քաղաքապետութեան պաշտօնակալք հացագործի մը 25 քաշ պակաս կշռուած հացերը կառնեն կը տանին . այս արարողութեան պատահմամբ ականատես եղող Հրէայ յաճախորդ մը պաշտօնակալաց հեռանալէն ետքը հացագործին մօտենալով կը հարցնէ .

— Եէջմիշ օլա ուստա Փօթի, նէ՞ օ , պիղիմ՝ էվէ եիտէ՛ճէք էքսիք էքմէքլէռին պաշինա գազա՞ մի եէլտի . ագտառմա՞ մի օլուեօու :

— Խայրը ծանրմ , պու կիւն պիր եաննիսլիք օլմուս տա .

— Պիլիռիմ, սէն օլլէ ատա՞մ միսին քի , էլպէթտէ եաննիշլիք օլմուշ , չուքիւ , էլ ալիշմիշ՝ խամուռ էքսիք լիտէթիլմիշ :

— Եօդ ծանրմ . . .

— Աղնատում, էֆէնտում , աղնատում , խիւօլանմա : Շիմտի պիղիմ սանա գա՞չ էքմէք պօրճու մուղ վար :

— 28 էքմէք :

— Թամամ. եունտէ տօռտ էքմէքտէն՝ խափթասլնտտ էտէր 28 էքմէք . ա՛լ պաղալում սանա եիրմի եէտի կուշ :

— 27 տէյի, 28 վէրէճէքսին :

— Խազկինիզ վառ ամա՞ պու խափտա եօնտէումիշ օլտուղուն էքսիք էքմէքլէռին էսկօնթօսու էտէր գրրիդ բարու :

— Օ նա՞սիլ լաքիռտի , սէզէ կէօնտէրմիս օլաուղում էքմէքլէր թամամ իտի :

— Նէ՞ պիլէյիմպէն , հաչան պու եուն գօմէսիօն թարթմամիշ օլալիտի , պէլքի օ էքսիքլէրտէն պիղէ տէ եիտէ՛ճէյիտի :

— Մա, քի՞մ տէմիս քի սիղէ կիտէծէյիտի .

— Գի՞մ տէմիչ քի պիղէ երթմէյէճէյիտի , ուսթունտէ տամկասի՞ մի վառ ,

— Ծանիմ, իսթէ պու կիւն պիր եաննիսնիք օլմուս .

— Խագկին վառ, էլալիչիք՝ հէր եուն օլուռ եաննիչնիք ,

— Հէր կիւն գոմսիօն կէլիպ թառթիւօր ,

— Թառթիւօռ ամա՝ եունտէ պիր տէֆա թառթիւօռ . սէն եէճէ վէ եունտուղ ուչ տօռտ տէֆա էքմէք չիգառիւ եօրսուն, գոմէսիօնուն ալմիչ եօթուռմուչ օլտուղու էքսիք էքմէքլէրին ածիսինի սողրաքի տէֆատա չիգառիւօրսուն ,

— Գի՞մ տէմիս քի օյլէ եաբըբօրըլ .

— Օյլէ եաբամազսան նա՞սին տաեանիւսին , պանքէ՞ռ մի սին սէն պէ՛ , Սապահտան ագչամա դատար, եէճէ սապահա գատառ ֆուռունլառաա գոմէսիօ՞ն մու պէքլէմէլի քի խագկինիգտան եէլսին .

— Օ դատառ պաղիւմա, սիմտի նէ՞ տէմէք իստէռսին .

— Տառիւմա ա՛ գուզում, սւչ սէնէ տիր սէնտէն ագսուլթա էտէւիմ, խաֆտատան խաֆտայա բառանի ալիռսին. եունտէ տօռտ էքմէքտէն օն պէչէր տիրէմ էքսիք օլսա՝ էտէր ալթմիչ տիրէմ, խաֆթասինտա պիր օգկա, այտա տօռտ օգկա, սէնէտէ էլլի իքի օգկա, պէնիմ եիպի եուզ մուչաէրին օլսա՝ սէնէտէ խավատան ալիռսին էլլի լիրա, Սլլախտան գօրգամա՞ղ միսին սէն ա՛ մանկաֆա .

— Ակզինի պօզմա սինեօր .

— Խա՛չա էֆէնտում, աղզիմի պօզմաեօրում , իռաճօն ճազ սօյլէեօրում

— Մա, պօյլէ եաբարսին, քիմսէտէն էքմէք ալամազ սին՝

— Հաչան պէնտէ գօնու գոմչուեա սօյլէրոէմ քի սէն էքսիք էքմէք եաբարսին , քիմսէյէ էքմէք սալթամազսին .

— Ծա՛նըմ, օյլէ սէյ օլուր մու, սանա կէլէն էքմէլէռի հից թարթտի՞ն մու ,

— Պուլնտան սօղրա էվտէ թերագի դօեաճախմ, պաշկա չարէ եօգ. Բէյէթի՛ գալղտի. եէլէն էքմէք թարթկաճագ, էքսիք եէլիւ սէ՛ եէրի վէրէճէիդ. Տարիմա ա՛ գուզում, սէն ակնտէն բարայը ալտիղին վագիթ առ՝ յամեօրմուսուն քի, պէնտէ սէնին էքմէյինի թարթմանքմ. պօյլէ խտէր-սէն՝ էքմէք եօնտէր:

Հացագործը անշուշտ մտածելով որ գործին վախճանը իրեն աննպաստ չըլլալու համար պէտք էր համակերպիլ հրէին առաջարկին, ուստի 27ի տեղ 28 դահեկանը կընգու-նի. Հրաէան ալ երեկոյին կշառք մը առած կը վերագա-նայ իւր տունը, ուր յետ այնօրիկ զրկուած հացերը կը կշռուին եղեր:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀՆՈՒԱԲՐԱՀՈՒՐՔ ԱՌ. ՀՆՁԱԿ

Գըրգ-Աղաճ

« Զմիւռնիացւոյ քաջածանօթ իշխանի՛ մականուանեա-լը ի՞նչ գործով կ'զբաղի . »

Պարտօն. — Զբօսարանները պտակելով, օրը անցած հին լրագիրները վերցնելու և երեք ամիսը անգամ մը դանօնք ծրարելով գաւառներու մէջ գտած միամիտներու քշելու քօթիճիճիութիւնը կընէ, որոց տարեկան բաժանորդագրինը կանխիկ գանձած է:

Խիզան

« Մեր ընկերութեան գործը ի՞նչ եղաւ . »

Պարտօն. — Դիպցածնուդ պէս է. թէև վաբիչ ժողո-վը խոստացած էր հաշուեկշիռն հրատարակել, բայց կե-րէի թէ ստակաւիս ճաշան եկած չէ. և կարծենք դալիք ալ չունի:

Բժշկական հարցաքննութեան մը մէջ .

— Կարմրախոտ (էրիսիմ) էն բռնուած հիւանդը քրտնյներ-
լու համար ի՞նչ դեղ պիտի տաս :

— Ոտքերը տաք ջուրը դնել տալով՝ ջնջող կը խմցնեմ :

— Բայց եթէ ատու չի քրտնի ,

— Կրնակին Սպէրմի ֆէ ֆաֆօր քսել կուտամ :

— Ըսենք թէ դարձեալ չի քրտնեցալ ,

— Կալօններով տաք ջուր դնել կուտամ անկողնոյն մէջ :

— Դիցուք թէ ատու ալ չի քրտնեցալ ,

— Այն առեւն հիւանդը հոս փոխադրել տալով ձեր քնն-
նութեանը կենթարկեմ , որով անպատճառ պիտի քրտնի
ինծի պէս :

*
* *

Ի Բարիկ ոստիկանութեան պաշտօնակալ մը իր ըստո-
րակարգելոյն կը հարցնէ .

— Երէկ իրիկուն Շանգ-էլիզէի կողմերը տան մը մէջ
մարդ մը կողոպտեր և սպաններ են , ուսկի՞ց կը յաւաստ այս :

— Ա՛յ . . . յանցաւորը անպատճառ բժիշկ մը ըլլալու է ,
որ թէ՛ ստակը առեր և թէ խեղճ մարդն սպաններ է :

*
* *

Խառփուղի շոգենաւին մէջ.

— Եղբայր, աս ի՞նչ անտանելի վիճակ է, շահ՝ չիկայ, ստակն ալ ջուրի չպէս կերթայ . շաբաթ իրիկսուն հարիւր դահեկան առի վրաս՝ կիւրակէ առաւօտ կուտ մը չի մնաց:

— Ատոր դիւրին ճամբան կայ .

— Ի՞նչպէս.

— Աւրուած հինգնոցներ գործածէ:

— Ատկէ ի՞նչ կելլայ .

— Ինչ պիտի ելլայ, որու որ տաս՝ ետ կուտայ, ստակը գրպանդ կը մնայ .

* *

Գիշերօթիկ վարժարանի մը մէջ կրթական տեսուչը վառվռուն ուսանողի մը կը հարցնէ .

— Ուտեստներէն գո՞հ էք.

— Այո՛ պարոն:

— Կերակուրները հաւասար կը բաժնե՞ն ձեզի .

— Ի՞նչպէս . . .

— Չը՞ պատահիր երբեմն որ ձեր մէջէն մէկը մեծ բաժին մը առնու և ուրիշ մը փոքր .

— Երբէք , պարոն, երբէք, արդէն բոլոր բաժինները փոքր են:

* *

Դատաւոր մը հարցուց պարտապանի մը թէ, ինչո՞ւ չես վճարեր պարտքերդ.

— Տէր իմ, թող պայմանաժամ տան ինձ որ ունեցածներս վաճառեմ և պարտքերս հատուցանեմ:

Պարտատերք միաբերան. — Սուտ կը խօսի, տէր դատաւոր, բնաւ բան մը չունի վաճառելիք:

Պարտապանը — Լսեցի՞ք տէր դատաւոր, իրենք կը վըկայեն թէ սնանկացեալ եմ:

Ասոր վրայ, գաւառսըը հրամայեց արձակել զայն :